

TÜRKİYE ARAŞTIRMALARI
LİTERATÜR
DERGİSİ

Cilt 9 | Sayı 17 | 2011

Türk Felsefe Tarihi

-[AYRI BASIM]-

Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 9, Sayı 17, 2011, 155-168

Türkiye’de Bilgi Felsefesi

Çalışmaları

Nebi MEHDİYEV

TÜRKİYE ARAŞTIRMALARI
LİTERATÜR
DERGİSİ

Cilt: 9 • Sayı: 17 • 2011 • Yılda iki defa yayınlanır

Sahibi Bilim ve Sanat Vakfı Yazı İşleri Müdürü Salih Pulcu ISSN 1303-9369

Yayın Kurulu

Şevket K. Akar, Yusuf Ziya Altıntaş, Nurullah Ardiç, Serhat Aslaner, Yücel Bulut, Ebubekir Ceylan, Coşkun Çakır, İhsan Fazlıoğlu, F. Samime İnceoğlu, Abdulhamit Kırmızı, Mustafa Özel, Yunus Uğur, Ali Adem Yörük

Danışma Kurulu

Engin Deniz Akarlı, *Brown Üniversitesi, ABD*
Gökhan Çetinsaya, *İstanbul Şehir Üniversitesi*
Mehmet Genç, *İstanbul Şehir Üniversitesi*
Tevfik Güran, *İstanbul Üniversitesi*
Mehmet İpşirli, *Fatih Üniversitesi*

Cemal Kafadar, *Harvard Üniversitesi, ABD*
Mustafa Kara, *Uludağ Üniversitesi*
Kemal Karpat, *Wisconsin Üniversitesi, ABD*
Sabri Orman, *İstanbul Ticaret Üniversitesi*
Ali Birinci, *Türk Tarih Kurumu*

Türkçe Redaksiyon Nermin Tenekeci

İngilizce Redaksiyon Ayşe Başaran

Adres Vefa Cad. No. 48 34134 Vefa İstanbul Tel 0212. 528 22 22 pbx Faks 0212. 513 32 20

e-mail talid@bisav.org internet http://www.talid.org

Baskı-Cilt Elma Basım

Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, MLA International Bibliography, Index Islamicus ve ASOS Index gibi indekslerle taranmaktadır.

Dergiye gönderilen yazılar hakemler tarafından değerlendirilir. Dergide yer alan yazılardan yazarları sorumludur. Dergiye gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez.

© Yayımlanan çalışmaların bütün hakları *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*'ne aittir. Kaynak gösterilerek alıntılanabilir.

Türkiye’de Bilgi Felsefesi Çalışmaları

Nebi MEHDİYEV*

I

FELSEFENİN temel disiplinlerinden birisi olan bilgi felsefesi, bilgiyi belirli bir bilişsel formun dışında ele alır. Buna göre, sözgelimi, bilim, sanat ya da teoloji bilginin ilgili bir disiplin içerisinde işlenmiş formunu konu edinirken, bilgi felsefesi söz konusu disiplinlerin üstünde ya da ötesinde bilgiyi yalnızca bilgi olması bakımından inceler. Salt bilgi, düşünce tarihinin malum başlangıcından bu yana felsefenin temel konularından birisi olagelmıştır. Bunun yanında ve çok doğal olarak, yaklaşık 2500 yıllık yazılı felsefe tarihi boyunca, bilgi konusuna yönelik yaklaşımlar arasında da ciddi farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu farklılıkların burada üzerinde duramayacağımız çok sayıda karmaşık tarihsel ve metodolojik nedenleri vardır. Fakat söz konusu farklılıkları kabaca tanımlamak gerekirse, bilgi felsefesi tarihini yöntem bakımından üç kısma ayırmak mümkündür: bilginin varlık konusuyla iç içe alındığı ilkçağ ve buna bağlı olarak teolojik tazammunlarını öne çıkaran ortaçağı da içeren *klasik dönem*; bilgiyi varlık konusundan soyutlayarak inceleyen yeniçağdan 20. yüzyılın ortalarına kadar uzanan *modern dönem*;ve gerek bilginin tabiatı üzerine son derece teknik tartışmaların gerekse de meta-epistemik yorumların zirveye ulaştığı 1960’lardan günümüze kadar süregelen son elli yıllık *çağdaş dönem*. Tabii her üç dönemde de “Bilgi nedir?”, “Bilginin kaynağı nedir?” ve “Bilgi ne şekilde elde edilir?” gibi değişmeyen bazı sorular da vardır ki bilgi felsefesi üzerine çalışmaları bir bütün olarak işte bu temel sorular ekseninde incelemek ve değerlendirmek mümkündür.

Türkiye’de bilgi felsefesi çalışmalarını konu edindiğim bu yazıda, yukarıdaki tanımlamalara paralel bir yöntem izledim. Bilgi felsefesi üzerine yapılan çalışmaları hem tarihsel hem de tematik ayrımlara tabi tutarak bu alandaki mevcut durum ve perspektifler üzerine birtakım genel yargılarda bulundum. Çalışmaların belirlenimlerine gelince, Türkiye’deki çalışmalara kimi zaman doğrudan kaynaklık etmeleri kimi zamanda ilham kaynağı

* Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

olmaların bakımından göz ardı edilemeyecek kadar önemli olsalar dahi, büyük ölçüde ait oldukları kültürlerin bir ürünü olan çeviri eserleri ve geniş okur kitlesine henüz ulaşmamış olan basılmamış (tebliğler, yüksek lisans ve doktora tezleri gibi) akademik belgeleri dikkate almadım. Ayrıca, Ahmet Cevizci'nin editörlüğünü yaptığı *Felsefe Ansiklopedisi*'ndeki ilgili yazıları da, aralarında son derece kıymetli yazıların bulunmasına rağmen haddi zatında yol gösterici olmaktan ziyade bilgilendirici nitelikte olmalarından dolayı değerlendirme dışında tuttum. Dolayısıyla, burada Türkiye'de bilgi felsefesi çalışmalarından kasıt, matbu kitap ve makalelerdir. Yazının sonunda, adı geçsin veya geçmesin, değerlendirmeye tabi tutulan literatür üzerine, Milli Kütüphane, ULAKBİM ve İSAM Kütüphanesi verilerine dayalı karma bir bibliyografya yer almaktadır (Yazıda parantez içinde verilen sayılar, bibliyografyadaki sıralamaya matuftur).

II

Türkiye'de felsefe çalışmalarına bir bütün olarak baktığımızda, bu çalışmaların önemli ölçüde felsefe bölümleri bünyesinde gerçekleştiğini görüyoruz. 1933 Üniversite Reformu sonucunda Darülfünun'un İstanbul Üniversitesi'ne dönüşmesiyle birlikte bu kurumda müstakil bir felsefe bölümü kurulmuştur. İ.Ü. Felsefe Bölümü, sadece ilk felsefe kurumu olmakla kalmayıp, aynı zamanda günümüzde sayıları 50'ye ulaşan felsefe bölümlerinin de nüvesini oluşturmuştur. Öyle ki İ.Ü. Felsefe Bölümü'nün fiziksel ve entelektüel etkisinin dizginlenebilmesi için en az 60 yıl gerekmiştir. Bunun dışında, Türkiye'de gerek özerk kurumlar gerekse kurum dışı felsefe çalışmaları da yok değildir.

İ.Ü. Felsefe Bölümü, Türkiye'de felsefe çalışmalarını uzun bir süre için hem belirlemiş hem de kontrol altında tutmuştur. 1933'ten itibaren Almanya ve Avusturya'dan davet edilen felsefecilerin akademik faaliyetleri, yeni bir Türk felsefeci tipinin oluşmasına yol açmıştır. Özellikle Reichenbach ve Ernst von Aster'in etkisinde kalan Nusret Hızır, Macit Gökberk ve Takiyettin Mengüşoğlu gibi ilk kuşak yeni Türk felsefeci tipi, önemli ölçüde Batı'da dışlanmaya yüz tutmuş (mantıksal pozitivizm) ya da sınırlı bir şekilde sürdürülen bir anlayışın (post-empirisizm) Türkiye'de sözcülüğünü yapmışlardır. (Yeni Türk felsefeci tipinin tek istisnası, hem düşünce tarihine olan ilgisi hem de ihtiyatlı yaklaşımı dolayısıyla Hilmi Ziya Ülken'dir.) İkinci, üçüncü ve hatta günümüzde dördüncü kuşağından söz edilen İ.Ü. Felsefe Bölümü, bir bütün olarak felsefeyi ilkçağ, yeniçağ ve pozitivizmden ibaret olarak görmüştür ki bu görüş, şu veya bu şekilde, bağlı bulunduğu kuruma bakılmaksızın genel olarak yeni Türk felsefeci tipinin de temel bir vasfı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'de felsefe yapmanın bir diğer tarihî mercii, İlahiyat fakültelerindeki felsefe odaklı anabilim dallarıdır. İlk olarak 1949'da Ankara Üniversitesi'nde açılan ve günümüzde sayısı 25'e ulaşan İlahiyat fakültelerinde, çeşitli felsefe

derslerinin okutulduğu Felsefe Tarihi, İslam Felsefesi ve Din Felsefesi gibi anabilim dalları mevcuttur.

Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren bir mefkure haline gelen felsefe çevresi fikri, iki başat kurum olan Türkiye Felsefe Kurumu (1979) ile Türk Felsefe Derneği (1983) ve ardından İslam Felsefecileri Derneği, Din Felsefesi Derneği, Uludağ Felsefe Derneği gibi pek çok felsefe odaklı oluşumlarda tecessüm etmesinin yanı sıra resmi kurumlar dışında da felsefe çalışmalarının gerçekleşebileceğinin mümkün olduğunu göstermiştir. Bu vesileyle, özgün felsefe yayıncılığı adına, adı geçen ikinci kurumun *Felsefe Dünyası* adlı dergisini özellikle anmak durumundayız. Ayrıca, gerek resmi gerekse gayri resmi herhangi bir kuruma bağlı olmaksızın felsefeyle ilgilenmenin örnekleri de yok değildir. Konumuz açısından yazılarını dikkate aldığımız Vehbi Hacıkadiroğlu, bugün genel olarak Türkiye’de yayınlanan en önemli felsefe dergilerinden birisi olan ve özel olarak da bilgi felsefesi alanında kaleme alınmış makalelerin %13.5’ini ihtiva eden *Felsefe Tartışmaları*’nı tesis ederek Türk felsefe tarihine büyük bir katkı sağlamıştır.

Tarihsel olarak, gerek Felsefe bölümleri gerekse de İlahiyat fakültelerinde ağırlıklı olarak mantık dersleri okutulmuş ve doğal olarak da, ilk çalışmalar mantık üzerine yapılmıştır. Bu bağlamda, Türkiye’de bilgi felsefesi uzun süre mantıkla özdeş tutulmuştur. Mantık disiplini, esasında politik ideojilerden bağımsız ya da üstünmüş görünmesine rağmen, pratikte, bir taraftan Batı’dan Türkiye’ye gelen felsefecilerin kendi görüşlerini ifade etmenin ve yaymanın, diğer taraftan da -mevcut İlahiyat fakülteleri ve ileride açılacak Türk-İslam Düşüncesi anabilim dallarının da gayesine dönüşecek şekilde- geleneksel İslam felsefesinin basit bir nominalist yaklaşımla izah edilemeyecek kadar mantıksal temelleri haiz olduğunu göstermenin bir aracı olarak kullanılmıştır. İlerleyen zamanlarda, İslam felsefesi uzmanlarının mantık tutkusu iyiden iyiye kök atıp günümüze kadar şiddetinden hiçbir şey kaybetmezken, misafir Batılı felsefecilerin etkisinde kalanların önemli bir kısmının (sözelimi N. Hızır, C. Yıldırım ve H. Batuhan gibi felsefecilerin) mantıktan bilim felsefesine yöneldiklerini görüyoruz; mantıktan bilgi felsefesine yönelen tek felsefesi ise Teo Grünberg’dir. Bu anlamda, Türkiye’de salt bilgi sorunu üzerine çalışan ilk felsefecinin de Grünberg olduğu söylenebilir. ODTÜ Felsefe Bölümü’nün kurulmasında da aktif rol alan Grünberg’in Türkiye’de gerçek anlamda ilk epistemoloji metinleri olan “Bilgi Teorisi ve Gettier Problemi”, “Mantık ve Gerçeklik”, “Bilgi ve Bilim Felsefesi” gibi yazıları, daha sonra Yapı Kredi Yayınları tarafından yeniden yayınlanmıştır (55, 56). Grünberg, sadece Türkiye’de (mantık ağırlıklı olmakla birlikte) bilgi felsefesi alanında eserler vermekle kalmayıp, aynı zamanda analitik yöntemin benimsenmesinde de önemli faaliyetlerde bulunmuştur.

Grünberg'in Türkiye'de başını çektiği analitik yöntemin sınırları içinde ve fakat artık mantığa bağlı olmayarak bilgi felsefesi alanında eser veren en önemli isimler, Arda Denkel ve Vehbi Hacıkadiroğlu'dur. Türkiye'de analitik felsefeye bağlılığı ile bilinen Boğaziçi hocalarından Denkel'in 1984'te yayınladığı *Bilginin Temelleri* (43) ile herhangi bir kuruma bağlı olmamakla birlikte adı geçen çevreyle yakın ilişki içinde olan Hacıkadiroğlu'nun ertesi yıl yayınladığı *Bilgi Felsefesi* (59), alanlarında en çok bilinen metinlerdir. Ne var ki, Grünberg'in yazılarıyla karşılaştırıldığında, meseleden ziyade "Türkçe" ile uğraşmaları, aynı dönemde (1980'ler) Batı'da artık arkaikleşmiş olan konularla ilgilenmeleri ve bilgi felsefesini bütünüyle Aydınlanma dönemiyle sınırlamaları, söz konusu metinlerin alanında öncü olamayacağı, en iyi halde ise yalnızca felsefe tarihi metni olarak görülebileceğini düşündürmektedir.

1990'ların başında, Soğuk Savaş'ın ardından dünya ölçeğindeki siyasi panoramaya paralel olarak, Türk felsefecilerinin entelektüel alışkanlıklarının ötesinde yeni bir bilgi felsefesi denemesi yayınlanmıştır. A. Açıkgenç'in imzasını taşıyan bu metin (1), aradan geçen yirmi yılı aşkın sürede daha iyi anlaşıldığı üzere, bilgi felsefesinin temel sorunlarına açıklık getirmesi bir yana, daha ziyade kültür biliminin (kültüroloji) yöntemlerini kullanmak suretiyle alana dair bakışımızı daha karmaşık hale getirmiştir. Fakat her halükarda bu çalışma, Türkiye'de uzun süre çekimser kalan muhafazakar düşüncenin öncüsü sayılmalıdır. Nitekim, bu çalışmadan sonra İslam düşüncesi bağlamında bilgi sorunu sıkça tartışılır hale gelmiştir (sözgelimi bkz. 69, 70).

Bu eserlerden uzun bir süre sonra, yeniden müstakil bir bilgi felsefesi çalışmasıyla karşılaşıyoruz. A. Kadir Çüçen'in 2001'de yayınladığı *Bilgi Felsefesi* (39), daha kuşatıcı olmakla birlikte nihayetinde bir ders kitabı olarak düşünülmüş olmasından dolayı problematik olmaktan ziyade des-kriptif bir görünüm sergilemektedir. Öncelikli olarak pedagojik kaygı taşıyan bu türün bir başka örneği, Ahmet Cevizci'nin *Bilgi Felsefesi*'dir (27). Bu eklektik çalışmasında Cevizci, Batı'daki mevcut tartışmalara kısmen eğilmekle, Türkiye'deki köhnemiş tutumu bir nebze olsun değiştirmiş gibi görünmektedir. Fakat bu türün Türkiye'deki en iyi örneği, hiç kuşku yok ki Murat Baç'ın Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi için kaleme aldığı *Epistemoloji* adlı çalışmasıdır (15). Bu çalışma, bilgi felsefesinin güncel tartışmalarına ışık tutmasının yanında, tarihsel arkaplamı yalnızca bu tartışmaların anlaşılmasına hizmet edecek şekilde tasarlanmış olmasından dolayı ayrıca takdire şayandır. Geniş kitlelerin ulaşamadığı bu çalışmanın bir prototipi olarak, aynı yazarın *Felsefe Ansiklopedisi*'ndeki (ed. Ahmet Cevizci) "Epistemoloji" maddesine bakılabilir.

Son birkaç yılda başta Murat Baç, M. Sait Reçber, Şahabettin Yalçın, Halil Rahman Açar ve Fatih S. M. Öztürk gibi öncü kuşağın ve ardından da

bu kuşağı takip eden genç akademisyenlerin çalışmaları, Türkiye’de bilgi felsefesi anlayışını kökten değiştirebilecek gibi görünmektedir. Çünkü bu dönemde, yeni Türk felsefeci tipinden tevarüs edilen “filozof” odaklı bakış açısı, bir taraftan yerini problematik çalışmalara bırakırken, diğer taraftan da bilgi felsefesinin sadece bir uğrak yeri olmayıp ciddiyetle üzerinde durulması gereken bir alan olduğu kanaatini pekiştirmektedir. Aksi takdirde, İ.Ü. Felsefe Bölümü’nün kuruluşundan bu yana geçen uzunca bir zaman diliminde olduğu gibi, bilgi felsefesi adı altında esasında bir enformasyon yığını ve çoğu zaman da yanlı olan yazılara mahkum kalabiliriz. Ayrıca, bu yazıda sunulan bibliyografyada görülebileceği gibi, bilgi felsefesi alanında Türkiye’de ortaya konulan çoğu çalışmanın yazarları, aynı alanda ikinci bir yazı kaleme almamıştır. Oysa ki bilgi felsefesi (tüm entelektüel disiplinlerde olduğu gibi), önemli ölçüde bilgi felsefecilerinin aralıksız etkinlikleri doğrultusunda gelişebilecek bir alandır.

III

Bu tarihsel serüveni içerisinde değerlendirildiğinde, Türkiye’de bilgi felsefesi çalışmalarının önemli ölçüde bilgi felsefesi tarihi çalışmaları olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların da önemli bir kısmı, akademik kaygılarla kaleme alındığı için hem süreklilik arz etmemekte hem de yeterli bir birikimin ürünü olmaktan çok uzak görünmektedir. Bu çalışmaları *tarihsel dönem*, *konu* ve *yöntem* gibi ölçütler ışığında değerlendirmek üzere yola çıkmış olsam da, özellikle sonuncusu hususunda mevcut durumun böyle bir değerlendirme için elverişli olmadığı kanaatine vardım. Kabaca resmetmek gerekirse, sözgelimi “Birisinin Bilgi Anlayışı” gibi çalışmaların çoğu, herhangi bir metodolojik hazırlık olmaksızın doğrudan ilgili şahsın ilgili konudaki ifadelerin dağınık (yazarına göre sistematik) bir şekilde aktarılmasından başka bir şey değildir. Bu malumatları, ansiklopedi türü matbu ya da elektronik yayınlardan da edinebileceğimizi göz önünde bulundurursak, Türkiye’deki (varlığı ayrıca tartışılabilir olan) felsefi yazım anlayışının durumunu daha iyi anlayabiliriz. Bundan dolayı, değerlendirmelerimi sadece ilk iki ölçütle sınırlamak durumunda kaldım.

Bu yazıya eklenen bibliyografyada 38 adet kitap ve 81 adet makale yer almaktadır (Türkiye’de bilgi felsefesi alanında özel bir dergi olmadığı için makaleler birbirinden çok farklı dergilerde yayınlanmıştır. Bu dergiler arasında, toplam makalelerin dörtte birinin yayınlandığı *Felsefe Tartışmaları* (%13.5) ve *Felsefe Dünyası* (%11.5) öne çıkmaktadır. Türkiye’deki düşünce dergilerinden ise yalnızca *Bilimname* özel bir bilgi felsefesi dosyası hazırlamıştır (2003). Bilgi felsefesi alanında özel bir derginin olmayışı, ilgili çalışmaları toplu ve sistemli şekilde sunacak edisyon çalışmalarını zorunlu kılmaktadır. Fakat ne yazık ki edisyon kitaplar (15, 36, 75), bu alanda yayınlanmış kitapların

%7'sini, toplam yayının ise yalnızca %2.5'ini oluşturmaktadır.): bunlardan %14'ü meta-epistemik bir bakış ya da genel anlamda bilgi felsefesi ve tarihine giriş niteliği taşımaktadır; %25'i bilgi felsefesinin belirli bir problemini konu edinmektedir; %61'i ise bilgi felsefesinin belirli bir problemini tarihsel süreçte ele almaktadır. Bu demektir ki Türkiye'de bilgi felsefesi ile ilgili çalışmaların büyük bir çoğunluğu felsefe tarihi çalışmalarından ibarettir. Bu çalışmaları da kendi içinde şu şekilde kategorize edebiliriz: *klasik dönem*: (%39) ilkçağ %12, ortaçağ %27, fakat ortaçağ üzerine yapılmış çalışmaların ezici çoğunluğu (%95) İlahiyat fakülteleri ya da Türk-İslam anabilim dallarına mensup akademisyenler tarafından yapılmıştır ki nihayetinde bunlar -farklı isimler üzerine dahi olsa- birbirinin tekrarından ibaret olup teknik anlamda bilgi felsefesinin kavram analizi, argümantasyon ve yöntem gibi temel gereklerini yerine getirmekten çok uzaktır; *modern dönem*: (%46); *çağdaş dönem*: (%15). Diğer felsefi disiplinler ve hatta genel anlamda sosyal veya beşerî bilimler bağlamında Türkiye'deki yaygın bir yönelimden farklı olarak, bilgi felsefesi tarihi çalışmalarının yalnızca %2.5'i karşılaştırmalı şekilde yapılmıştır (10; 17, 108). Problematik çalışmalara gelince, yayınlardan hareketle oluşturulan taslak doğrultusunda oransal dağılım şöyledir: bilginin neliği ya da tanımı (%26); gerekçelendirme tartışması (%13); doğruluk ya da gerçeklik problemi (%10); şüphecilik (%20); bilginin kaynağı meselesi (%30).

Bu veriler ışığında, Türkiye'de bilgi felsefesi çalışmalarının önemli bir kısmının (%75) bilgi felsefesi tarihi çalışmalarından ibaret olduğunu ve bunlarında da yine önemli bir kısmının (%85) klasik ve modern dönemin Platon, İbn Sina, Gazali, Descartes, Locke, Hume ve Kant gibi belli başlı filozoflarının bilgi anlayışı üzerine yapıldığını söyleyebiliriz. Problematik açıdan bakıldığında ise, Türkiye'deki bilgi felsefesi çalışmalarının az bir kısmını oluşturan (%15) çağdaş dönem üzerine yapılmış çalışmalarda, çağdaş bilgi felsefesinin temel problemlerinden olan gerekçelendirme ve doğruluk meselelerinden ziyade bilginin imkanı gibi çağdaş yorumları haiz klasik bir meselenin öne çıkmış olması dikkat çekicidir. Kaldı ki hiçbir olumlu tezine rastlanmayan şüphecilik meselesinin bilgi felsefesiyle ilgili problematik çalışmaların %20'sini oluşturması da ayrıca kafa karıştırıcıdır. Savunucusu bulunmayan bu tavrın bunca rağbet görmesinin herhalde salt felsefi çabanın dışında başka gerekçeleri de olsa gerek.

IV

Bilgi felsefesi çalışmalarını, Türkiye'deki genel felsefe çalışmalarından soyutlamak mümkün değildir. Bu anlamda, Türkiye'de bilgi felsefesi çalışmaları, uzun süre İ.Ü. Felsefe Bölümü'nün katı pozitivist anlayışına mahkum edilmiştir; daha sonra, İlahiyat fakülteleri bünyesinde yapılan ilgili çalışmalar da, bütün kapıların pozitivistime çıktığı klasik veya modern epistemolojinin

filozof odaklı yaklaşımından farklı bir yöntem izleyememiştir. Bu katı ve yüzeysel tutum, 1990’lardan ve yoğun olarak 2000’lerden itibaren, İngilizce konuşan Batı ülkelerinde yüksek eğitimini tamamlamış kişilerin çeşitli üniversitelerde görevlendirilmeleriyle kısmen değişmeye başlamıştır.

Bu yazıda sıkça ima edildiği üzere, Türk felsefe tarihinin en büyük sıkıntularından birisi, uzmanlaşmanın yeteri kadar önemsenmemiş olmasıdır; daha açık bir deyişle, yüksek öğretim sistemi, şu veya bu konuda uzmanlaşmaktan öteye her şeyden haberdar bir “aydın” profili oluşturmak üzere programlanmış gibi gözükmektedir. Bundan dolayıdır ki, Türkiye’de bilgi felsefesi üzerine yazı kaleme almış kişilerin (bizim örneğimizde) yalnızca %6’sı teknik anlamda bilgi felsefesi uzmanı olarak nitelendirilebilecek vasıfları haizdir.

Bu tespitlerden hareketle, Türkiye’de bilgi felsefesi çalışmaları üzerine bazı yorumlarda bulunmamın kabalık olarak görülmeceğini umuyorum. Gerek akademik gerekse de amatör düzeyde felsefeyle ilgilenen birisinin, yine felsefenin temel konularından birisi olan bilgi sorunuyla ilgilenmesinden daha doğal bir şey olamaz. Fakat bu ilginin belirli bir yönetime bağlı olarak sistemli bir uğraşıya dönüşmemesi, bir taraftan entelektüel kirliliğe yol açtığı gibi, diğer taraftan da alana ilişkin çarpık ve yetersiz anlayışların yerleşmesine sebebiyet vermektedir. Her iki olumsuzluğu da önlemek adına, salt bilgiye ilişkin çalışmalara ağırlık verilmesi gerekir. Bilginin belirli bir forma dönüştürülmesi ya da belirli bir disipline uygulanışı ise ikincil bir tartışma konusu olmalıdır. Praksise dayalı bir bilgi anlayışı, bize özgü olması bakımından belki özgün bir tutum olarak görülebilir, ama böyle bir anlayışın özünde son derece yüzeysel ve verimsiz olduğunu da itiraf etmek durumundayız. Ayrıca, yayın kataloglaştırma ve disiplinler tasnifi alanlarındaki sözgelimi “Epistemoloji, Nedensellik, İnsanlık” (Milli Kütüphane) ya da “Bilgi ve Bilim Felsefesi” (Yükseköğretim Kurumu) gibi ölçütlerin de ilgili kurumlarca bir daha gözden geçirilmesinde yarar vardır. Buradaki tuhafılık, bu ibarelerde geçen kavramları bir arada tutmanın, bunları birbirinden ayırmaktan çok daha zor olmasından kaynaklanmaktadır. Son olarak, gerek kurumsal gerekse de kişisel düzeyde bilgi felsefecilerini buluşturacak bir platform ve bu felsefecilerin ürünlerini -yukarıdaki türden çarpıklığa mahal vermeyecek şekilde- bir arada sunacak bir yayın organının tesis edilmesi ve dahası, geleceğin bilgi felsefecileri olacak öğrencilerin yüksek lisans ve doktora tezlerinin seçiminde keyfiliğe yer verilmemesi durumunda hızlı bir iyileşme ve ilerleme sürecine gireceği kanaatindeyim.

Bibliyografya

1. Açıkgenç, Alparslan, *Bilgi Felsefesi*, İstanbul: İnsan Yayınları, 1992.
2. Açıköz, Hacı Mustafa, *Skeptikus, Şüphe ve Bilgi*, Ankara: Elis Yayınları, 2006.
3. Albayrak, Mevlüt, “İslam Düşüncesinde Bilgi Kaynağı Olarak Akıl”, *Türk Yurdu*, 15/90 (1995), s. 46-49.

4. Altuğ, Taylan, *Modern Felsefede Metafizik'in Elenmesi ve Yol Açtığı Bilgikuramsal Sorunlar*, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, 1989.
5. Altuner, İlyas, "Descartes Felsefesinde Kuşkudan Bilgiye Geçiş ve Zihnin Kendini Kavrayışı", *Beytulhikme*, 1 (2011), s. 94-109.
6. Ası, İbrahim, "Ortaçağ İslam Düşüncesinde Bilginin Kaynağı ve Bilimler Üstüne Görüşler", *Doğa ve Bilim*, 2/11 (1982), s. 14-37.
7. Aslan, Abdülgaffar, "Bâbertî'nin Epistemolojisinde Aklın Değeri", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24 (2010), s. 19-32.
8. Aslan, Abdülgaffar, "Eş'ari Kelam Ekolünde Bilginin Kaynağı Olarak Haber", *Tabula Rasa*, 1/1 (2001), s. 65-80.
9. Aslan, Abdülgaffar, "Kelam'da Aklın Epistemolojik Fonksiyonu", *Dini Araştırmalar*, 4/11 (2001), s. 95-112.
10. Âşık Ev, Hacer, "İbn Haldun ile John Locke'un Epistemoloji ile İlgili Bazı Görüşlerinin Karşılaştırılması", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 43/2 (2010), s. 89-122.
11. Atalay, Mehmet, "Düşünce Tarihinde Epistemolojik Bir Denge Unsuru Olarak Ayna Metaforu", *Kutadgubilig*, 12 (2007), s. 137-172.
12. Atay, Hüseyin, "Kur'an'da Bilgi Teorisi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVI (1968), s. 155-176.
13. Ayman, Mehmet, *Gazzali'de Bilgi Sistemi ve Şüphe*, İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
14. Baç, Murat, "Doğrunun Bilinmesi, Bilgiye İlişkin Yalın Doğrular, Eleştirel Bir İrdeleme", *Yeditepe'de Felsefe*, 10 (2011), s. 2-34.
15. Baç, Murat, *Epistemoloji*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2011.
16. Başdemir, Hasan Yücel (ed.), *Epistemoloji: Temel Metinler*, Ankara: Hititkitap Yayınevi, 2011.
17. Başdemir, Hasan Yücel, "Gereççelendirme, Epistemik Seviyeler ve Kesin Bilgi: Farabî ve Chisholm Karşılaştırması", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9/17 (2010), s. 39-65.
18. Batak, Kemal, "Epistemik İçselcilik ve Dışsalcılık", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6/12 (2008), s. 39-84.
19. Bayar Bravo, Işıl, "İbn Rüşd'ün Epistemolojisi", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (2008), s.163-172.
20. Bayar, Işıl, "Ockhamlı William'ın Epistemolojisi", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 18/1 (2001), s. 165-186.
21. Berkmen, Haluk, "Kuantum Kuramının Modern Epistemolojiye Etkileri", *Felsefe Dünyası*, 16 (1995), s. 40-49.
22. Bor, İbrahim, "John Locke Epistemolojisinde Bilgi ve İman", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13/24 (2011), s. 35-51.
23. Bozkurt, Mustafa, "Kelamcılarda Bilginin Tanımı Problemi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12 (2008), s. 253-274.

24. Cengiz, Yunus, “Kâdî Abdülcebbar’ın Bilgi Sisteminde Algı-Akıl İlişkisi”, *Mukaddime 2* (2010), s. 1-22.
25. Cevizci, Ahmet, “Kuşkuculuğun Kurucusu Pyrrhon ya da Bir Filozofun Düşüncelerini Belirleyen Etkenler Üzerine”, *Felsefe Dünyası*, 19 (1996), s. 28-38.
26. Cevizci, Ahmet, “Yunan Kuşkuculuğunun Bilginin Olanaksızlığıyla İlgili Kanıtları”, *Felsefe Dünyası*, 20 (1996), s. 59-73.
27. Cevizci, Ahmet, *Bilgi Felsefesi*, İstanbul: Say Yayınları, 2010.
28. Cihan, A. Kamil, *İbn Sinâ ve Gazzali’de Bilgi Problemi*, İstanbul: İnsan Yayınları, 1998.
29. Cihan, A. Kamil, “İbn Sina’nın Bilgi Teorisine Genel Bir Bakış”, *Bilimname: Düşünce Platformu*, 1/2 (2003), s. 103-117.
30. Çakmak, Cengiz, “Alkmaion ve Deneysel Bilginin Temelleri”, *Lucerna: Klasik Filoloji Araştırmaları*, 1994, s. 18-28.
31. Çakmak, Cengiz, “Ksenophanes’in Bilgi Anlayışı”, *Lucerna: Klasik Filoloji Araştırmaları*, 1996, s. 36-53.
32. Çakmak, Cengiz, “Platon’da Gerçekliği Tasvir Eden Önermelerin Yapısı Hakkında Bir Çalışma”, *Felsefe Arkivi*, 30 (1997), s. 123-139.
33. Çelebi, Emin, “David Hume’da Psiko-Epistemolojik İlke: Nedensellik”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20 (2005), s. 173-202.
34. Çelebi, Emin, “İbn Arabî’de Tasavvufî Tecrübenin Epistemolojik Mahiyetine Dair”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29 (2010), s. 115-128.
35. Çelik, Sara, *Bilgi Felsefesi: İlkçağ’dan Yeniçağ’a*, İstanbul: Doruk Yayınları, 2010.
36. Çotuksöken, Betül; Ahu Tunçel (ed.), *Bilgi Felsefesi*, İstanbul: Heyamola Yayınları, 2010.
37. Çotuksöken, Betül, “Vehbi Hacıkadıroğlu’nun Bilgi Kavrayışına İlişkin Birkaç Gözlem”, *Felsefe Tartışmaları*, 19 (1996), s. 156-158.
38. Çüçen, A. Kadir, “Ortaçağ’da Bilgi Kuramı”, *Felsefe Tartışmaları*, 22 (1997), s. 80-91.
39. Çüçen, A. Kadir, *Bilgi Felsefesi*, Bursa: Asa Kitabevi, 2001.
40. Denk, Arda, “Bilgi ve Olasılık”, *Felsefe Tartışmaları*, 7 (1990), s. 9-32.
41. Denk, Arda, “Bilim, Bilgi ve Kuşku”, *Cogito*, 11 (1997), s. 249-260.
42. Denk, Arda, “Epistemizm”, *Felsefe Tartışmaları*, 1 (1987), s. 58-75.
43. Denk, Arda, *Bilginin Temelleri*, İstanbul: Metis Yayınları, 1984.
44. Doğan, Hüseyin, “Eş’arî Kelamcılarının ‘Abdülkahir el-Bağdadî’nin Epistemolojisi (Eleştirel Bir Çözümleme)”, *Usûl: İslam Araştırmaları*, 10 (2008), s. 181-200.
45. Durak, Nejd, “Türk-İslâm Felsefesinin XII. ve XIX. Yüzyıllarında Epistemolojik Paradigması”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (1997), s. 209-242.
46. Erdal, Cengiz, “Çağdaş Bilgi Kuramındaki Temel Yaklaşımlar”, *Felsefe Dünyası*, 26 (1997), s. 70-80.
47. Erdem, Hüseyin Subhi, “Aydınlanma ve Romantizm Kavşağında Nietzsche’nin Epistemolojisi”, *Bilimname: Düşünce Platformu*, 1/1 (2003), s. 65-78.

48. Eren, Işık, "Locke ve Hume'da Bilginin Kaynağı Problemi", *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (1999), s. 15-23.
49. Ertürk, Ramazan, *Sufi Tecrübenin Epistemolojisi: Çağdaş Bir Yaklaşım*, Ankara: Fecr Yayınları, 2004.
50. Filiz, Şahin, *İslam Felsefesinde Mistik Bilginin Yeri*, İstanbul: İnsan Yayınları, 1995.
51. Göçmen, Doğan, "Kartezyen Şüphecilik ve Humecu Bilinemezlik Bağlamında Adam Smith'in Sağduyu Epistemolojisi", *Felsefelogos*, 35-36 (2008), s. 251-271.
52. Grünberg, David, "Kant, Aşkınsal Çıkarımlar ve Kuşkuculuk", *Cogito*, 41-42 (2005), s. 87-95.
53. Grünberg, Teo, "Bilgi Teorisi ve Gettier Problemi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 40 (1999), s. 97-104.
54. Grünberg, Teo, "Önsel Bilgiler ve Zorunlu Önermeler", *Araştırma Dergisi*, 12 (1981), s. 281-286.
55. Grünberg, Teo, *Epistemik Mantık Üzerine Bir Araştırma*, İstanbul: YKY, 2007.
56. Grünberg, Teo, *Felsefe ve Felsefi Mantık Yazıları*, İstanbul: YKY, 2005.
57. Güzel, Cemal, "Platon'un Bilgi Görüşü", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20/2 (2003), s. 105-115.
58. Hacıkadiroğlu, Vehbi, "Bilgi Üzerine", *Felsefe Tartışmaları*, 17 (1994), s. 75-94.
59. Hacıkadiroğlu, Vehbi, *Bilgi Felsefesi*, İstanbul: Metis Yayınları, 1985.
60. Hacıkadiroğlu, Vehbi, *Bilginin Doğası ve Kaynakları Üzerine*, İstanbul: May Yayınları, 1981.
61. Haklı, Şaban, "İbn Sînâ Epistemolojisinde Bir Bilgi Kaynağı Olarak 'Sezgi'", *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6/11 (2007), s. 35-52.
62. Işık, Aydın, "Russell'ın Din Felsefesinde İnanç Sorununa Epistemolojik Bir Yaklaşım", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23 (2006), s. 3-20.
63. İnam, Ahmet, "Epistemiyatri Kapısını Açarken", *Felsefe Dünyası*, 36 (2002), s. 3-8.
64. İnan, İlhan, "İnsan Ussallığının Sınırları", *Felsefe Tartışmaları*, 23 (1998), s. 12-19.
65. İyi, Sevgi, "Platon'da Bilgi-Nesne İlişkisi Bakımından İdealar", *Felsefe Tartışmaları*, 15 (1994), s. 106-111.
66. Kanat, Celal, "Us, Duyumlar, Platon ve Kant", *Felsefe Tartışmaları*, 19 (1996), s. 140-155.
67. Kandır, Deniz, "A. J. Ayer'in Geleneksel Bilgi Teorisini Doğruluk Ölçütü Açısından Değerlendirmesine Genel Bir Bakış", *Felsefe Tartışmaları*, 12 (1992), s. 76-83.
68. Kaya Keha, Mine, "Descartes'ın Epistemolojisi ve Foucault'un Eleştirisi: Akıl ve Akıl Dışılık Bağlamında Bir Eleştiri", *Kaygı*, 14 (2010), s. 111-122.
69. Keskin, Halife, *İslam Düşüncesinde Bilgi Teorisi*, İstanbul: Beyan Yayınları, 1997.
70. Kocabaş, Şakir, *İslam'da Bilginin Temelleri*, İstanbul: İz Yayınları, 1995.
71. Köz, İsmail, "Sezgi'nin Bilgideki Yeri ve Önemi", *Felsefe Dünyası*, 40 (2004), s. 41-55.
72. Kuşpınar, Bilal, *İbn-i Sina'da Bilgi Teorisi*, İstanbul: MEB Yayınları, 1995.

73. Kutlusoy, Zekiye, “Bilgi Felsefesinde ve Bilim Felsefesinde Doğalcılık”, *G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19/1 (1999), s. 161-172.
74. Küçükalp, Kasım, “Modern Epistemolojik Kriz ve Postmodern Epistemoloji”, *Bilimname: Düşünce Platformu*, 1/2 (2003), s. 85-95.
75. Mehdiyev, Nebi (ed.), *Çağdaş Epistemolojiye Giriş*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2011.
76. Mehdiyev, Nebi, “Otopoyeziz Teorisi ve Gerçeklik Sorunu”, *Kutadgubilig*, 20 (2011), s. 155-167.
77. Mengüşoğlu, Takiyettin, “Bilgi Fenomeninin Felsefi Antropoloji Bakımından Tahlili”, *Felsefe Arkivi*, 3/2 (1955), s. 53-75.
78. Mısır, Mustafa Bayram, “Bilgi, Bilgi Nesnesi ve Bilgi Süreci ya da Marksizm Felsefesiz Olabilir mi?”, *Praksis*, (3) 2001, s. 83-101.
79. Öktem, Ülker, “David Hume ve Immanuel Kant’ın Kesin Bilgi Anlayışı”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44/2 (2004), s. 29-55.
80. Öktem, Ülker, “Descartes, Kant, Bergson ve Husserl’de Sezgi”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 40/1-2 (2000), s. 159-189.
81. Öktem, Ülker, “Descartes’da Bilginin Kesinliği Problemi”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 40 (1999), s. 310-332.
82. Öktem, Ülker, “Descartes’ın Epistemolojisinde Tanrının Yeri”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 40/3-4 (2000), s. 29-36.
83. Öktem, Ülker, “Husserl’de Apaçıklık (Evidenz) Problemi”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 35 (1991), s. 207-217.
84. Özcan, Hanifi, *Epistemolojik Açından İman*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1992.
85. Özcan, Hanifi, *Maturidi’de Bilgi Problemi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1993.
86. Özcan, Hanifi, “Birbirine Zıt İki Epistemolojik Yaklaşım: ‘Temelcilik’ ve ‘İmancılık’”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 40 (1999), s. 157-176.
87. Öztürk, Fatih S. M., “Bilgi, Yanılabiricilik ve Zorunlu Doğrular”, *Felsefe Dünyası*, 49 (2009), s. 103-122.
88. Öztürk, Fatih S. M., “Carnap, Quine ve Natüralizm”, *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2008), s. 101-116.
89. Öztürk, Fatih S. M., “Platon, Diyalektik Yöntem ve Bilgi”, *Felsefelogos*, 35/36 (2008), s. 105-115.
90. Öztürk, Fatih S. M., “Quine, Doğallaştırılmış Epistemoloji ve Epistemolojinin Normatif Yönü”, *Felsefe Dünyası*, 45 (2007), s. 92-110.
91. Öztürk, Fatih S. M., “Şüpheci Hipotezler ve Güvenilircilik”, *Felsefe Dünyası*, 46 (2007), s. 173-188.
92. Öztürk, Fatih S. M., Gettier Problemi, Dışsalıcı Çözümler ve Yanılmazcılık”, *Felsefe Tartışmaları*, 41 (2008), s. 85-111.
93. Peker, Hidayet, *İbn Sina’nın Epistemolojisi*, Bursa: Arasta Yayınları, 2000.
94. Reçber, M. Sait, “Plantinga, Bilgi ve Doğru İşlevselcilik”, *Felsefe Dünyası*, 38 (2003), s. 41-57.

95. Reyhani, Nebil, "Kant'ta Sentetik Bilgi Fikri", *Cogito*, 41-42 (2005), s. 97-103.
96. Rızatepe, Harun, *Anglo-Sakson Felsefede Bilgi Görüşleri*, İstanbul: Etik Yayınları, 2004.
97. Sevim, Seyfullah, *İslam Düşüncesinde Marifet ve İbni Arabi*, İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
98. Soykan, Ömer Naci, "Bilginin Birliği ve Aynılığı Üstüne", *Felsefe Tartışmaları*, 23 (1998), s. 95-109.
99. Taşkın, Ali, "Immanuel Kant'da Bilginin Kaynağı Problemi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6/1 (2002), s. 279-294.
100. Tepe, Harun, *Platon'dan Habermas'a Felsefede Doğruluk ya da Hakikat*, Ankara: Ark Yayınevi, 1995
101. Timuçin, Afşar, *Descartes'çı Bilgi Kuramının Temellendirilişi*, İstanbul: Bulut Yayınları, 2000.
102. Tuna, Korkut, *Batılı Bilginin Eleştirisi Üzerine*, Ankara: TDV Yayınları, 2000.
103. Turgut, İhsan, "Platon'da Bilgi Türleri", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22 (1978), s. 349-359.
104. Turgut, İhsan, *Platon'un Son Dönem Felsefesinde Bilgi Sorunu*, İzmir: Bilgehan Matbaası, 1992.
105. Türer, Celal, "Charles S. Peirce'ün Epistemolojisi", *Bilimname: Düşünce Platformu*, 2 (2003), s. 23-52.
106. Türker, Ömer, *İbn Sina Felsefesinde Metafizik Bilginin İmkanı Sorunu*, İstanbul: İSAM Yayınları, 2010.
107. Urhan, Veli, "Kant'ın Bilgi Kuramı ve Sentetik Önermeler", *Felsefe Dünyası*, 38 (2003), s. 3-20.
108. Uyanık, Mevlüt, "İslam Bilgi Felsefesinde 'Duyusuz ve Dolaysız Kavrama' ve Antik Yunan Felsefesindeki Temelleri", *İslâmiyat*, 7/2 (2004), s. 103-111.
109. Uyanık, Mevlüt, *İslam Bilgi Felsefesinde Kalbin Anlaması*, Ankara: Araştırma Yayınları, 2005.
110. Ülken, Hilmi Ziya, "Ernst von Aster ve Bilgi Teorisi", *Felsefe Arşivi*, 2/3 (1949), s. 50-62.
111. Ülken, Hilmi Ziya, *Bilgi ve Değer*, Ankara: Kürsü Yayınları, 1965.
112. Vural, Mehmet, "Gazzâlî'nin Epistemolojisinde Sezgi ve İlham", *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 3/9 (2002), s. 179-186.
113. Vural, Mehmet, *Gazzali Felsefesinde Bilgi ve Yöntem*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2003.
114. Yakıt, İsmail, *İhvan-ı Safa Felsefesinde Bilgi Problemi*, İstanbul: Üçdal Neşriyat, 1985.
115. Yalçın, Şahabettin (ed.), *Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri*, Ankara: Vadi Yayınları, 2002.
116. Yalçın, Şahabettin, "Doğal Epistemoloji Mümkün müdür?", *Felsefe Tartışmaları*, 29 (2002), s. 39-50.

117. Yaran, Cafer Sadık, “Çağdaş Epistemolojik Dikotomiler ve ‘Sofyalojik’ Bir Epistemoloji Önerisi”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9 (2004), s. 21-43.
118. Yaran, Cafer Sadık, “Dinî Epistemolojide Eleştirel Akılcılık ve Tahkikî İmancılık”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9 (1997), s. 217-238.
119. Yenişehirlioğlu, Şahin, *Felsefe ve Diyalektik (Bilgi Kuramı)*, Ankara: Ümit Yayıncılık, 1996.

Türkiye’de Bilgi Felsefesi Çalışmaları

Nebi MEHDİYEY

Özet

Türkiye’de bilgi felsefesi çalışmalarını, genel olarak felsefe çalışmaları kapsamında değerlendirmek gerekir. Tarihsel açıdan bakıldığında, temel felsefi disiplinlerin orijini sayılan İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü’nün katı ve yanlı tutumunun izlerini taşıyan bilgi felsefesi çalışmalarının, yalnızca son yirmi yılda kabuk değiştirmeye başladığı görülmektedir. Bu yazıda, tarihsel seyrini göz önünde bulundurmak suretiyle bilgi felsefesi çalışmalarının geçmişi ve geleceği tartışılmaktadır. Tartışmanın bir devamı olarak da, Türkiye’de artık gelenekselleşmiş olan İlkçağ, İslam Ortaçağı ve Yeniçağ filozoflarının bilgi anlayışları üzerine yapılan dağınık çalışmaların, yerini problem odaklı ve metodolojik açıdan sistemli çalışmalara bırakmak durumunda olduğuna dikkat çekilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye’de felsefe, Bilgi felsefesi, Bilgi felsefesi bibliyografyası

Philosophy of Knowledge in Turkey

Nebi MEHDİYEY

Abstract

Focusing on studies on the philosophy of knowledge in Turkey, this article provides a critical analysis of related works of published books and articles in terms of historical period, topic and methodology. After a brief consideration of the history of the philosophy of knowledge in Turkey, a conceptual analysis of documents presented in the article is followed by concrete observations on the present state and perspectives on the issue. Considering that a significant portion of studies on the philosophy of

knowledge in Turkey are, in fact, studies of the history of the philosophy of knowledge, that no specific system or school has arisen throughout the 20th century and furthermore, that in the case of Turkey, only 6% of scholars writing in the field can be technically termed as philosophers of knowledge, it can be claimed that the field has several complex problems. Hence, it is suggested that the philosophy of knowledge has to be prioritized as a discipline and the present scattered literature needs to be replaced by problem-oriented and systematic studies.

Keywords: Philosophy in Turkey, Epistemology, Bibliography of epistemology

Türk Felsefe Tarihi

Sumuş 5-10

*Türkiye'de Modern Felsefe Tarihi Yazımının Serencamı:
Geç-Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Literatür Değerlendirmesi* 11-48
Ali UTKU-M. Cüneyt KAYA

*Türk'ün Felsefe ile Yüzyıllık İmtihanı:
Felsefeye Giriş Kitapları Üzerine Bir İnceleme* 49-103
İshak ARSLAN

*Cumhuriyet Dönemi Türkçe İslam Felsefesi Tarihi Çalışmalarına Dair
Literatür Denemesi* 105-154
Atilla ARKAN

Türkiye'de Bilgi Felsefesi Çalışmaları 155-168
Nebi MEHDİYEV

*Etik ile Ahlak Arasında: Türkçe Ahlak Felsefesi Literatürüne Dair
Etik Kavramı Kullanımı Üzerinden Bir Değerlendirme* 169-202
Hümeyra ÖZTURAN

Din Felsefesi Literatüründe Kuşbakışı Bir Gezinti 203-230
Rahim ACAR-Fatma YÜCE

Tarih Felsefesinin Türkiye'deki Seyri 231-271
Ayhan BIÇAK

Fenomenolojinin Türkiye Serüveni 273-312
Kasım KÜÇÜKALP

*Modern Türk Düşüncesinde Hermenötüğün Kendini Konumlama
ve Anlamlandırma Süreci* 313-332
Yakup KAHRAMAN

Bergsonculuğun Türkiye'ye Girişi ve Türk Felsefesine Etkisi 333-356
Yakup YILDIZ

Doğan Özlem ile Türkiye'de Felsefe Üzerine 357-381

Mahmut Kaya ile Türkiye'deki İslam Felsefesi Çalışmaları
Üzerine 383-397

TANITIMLAR

*Felsefe Sözlüklerimiz: Geç-Osmanlı'dan Cumhuriyet'e
Bir Literatür Değerlendirmesi* 399-420
Ali UTKU

Latin Harfleriyle Yazılan İlk Felsefe Sözlükleri 421-432
Recep ALPYAĞIL

*Tanzimat'tan Günümüze Felsefe Dergileri:
Açıklamalı ve Seçme Bir Bibliyografya Denemesi* 433-488
Cahid ŞENEL

Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Felsefe Cemiyetleri 489-520
Emel KOÇ

Hilmi Ziya Ülken ve Türkiye'de Felsefe Çalışmalarına Katkıları 521-537
Mehmet VURAL

*Türkiye'de Felsefi Antropoloji Çalışmaları:
Takiyettin Mengüşoğlu ve Felsefi Antropoloji Gelece-(ne)-ği* 539-552
Yaylagül CERAN

Türkiye'de Estetik Çalışmaları ve İsmail Tunalı 553-573
Ayşe TAŞKENT

*EK: Ulusal ve Uluslararası Dergilerde Türkiye Araştırmaları
Ocak 2011-Haziran 2011* 575-607

History of Turkish Philosophy

Foreword 5-10

Writing the History of Modern Philosophy in Turkey: A Literature Survey from the Late Ottoman Period Until the Republic 11-48
ALİ UTKU M. CÜNEYT KAYA s.

The Turk's Century-Old Challenge with Philosophy: an Analysis on Introduction to Philosophy Books 49-103
İSHAK ARSLAN

A Literature Survey of Studies on the History of Islamic Philosophy in Turkish during the Republican Era 105-154
ATILLA ARKAN

Epistemology in Turkey 155-168
NEBİ MEHDİYEV

Between Ethics and Morals: An Evaluation of Turkish Moral Philosophy Over the Usage of Ethics as a Concept 169-202
HÜMEYRA ÖZTURAN

A Descriptive Survey of Philosophy of Religious Literature in Turkish 203-230
RAHİM ACAR FATMA YÜCE

The Course of Philosophy of History in Turkey 231-271
AYHAN BIÇAK

The Adventure of Phenomenology in Turkey 273-312
KASIM KÜÇÜKALP

The Process of the Positioning of Hermeneutics within Modern Turkish Thought 313-332

YAKUP KAHRAMAN
Introduction to Turkey of Bergsonism and Its Affects on Turkish Philosophy 333-356

YAKUP YILDIZ
Interview with Doğan Özlem on philosophy in Turkey 357-381

Interview with Mahmut Kaya ile on Islamic Philosophy Studies in Turkey 383-397

REVIEWS

Our Philosophical Dictionaries: A Literature Survey from the Late Ottoman Period Until the Republic 399-420
ALİ UTKU

First Philosophical Dictionaries Written in Latin Letters 421-432
RECEP ALPYAĞIL

Philosophy Journals From Tanzimat to Modern-Day: An Annotative and Selective Bibliographical Study 433-488
CAHİD ŞENEL

Philosophical Societies from the Ottoman Era to the Present in Turkey 489-507
EMEL KOÇ

Hilmi Ziya Ülken and His Contribution to Philosophical Studies in Turkey 521-537
MEHMET VURAL

Philosophical Anthropology Studies in Turkey: Takiyettin Mengüşoğlu and the Future/Tradition of Philosophical 539-552
YAYLAGÜL CERAN

Aesthetics Studies in Turkey and İsmail Tunalı 553-573
AYŞE TAŞKENT

APPENDIX: *Turkish Studies in the National and International Journe*
January 2011 - June 2011 575-607